

Negácia zložených výrokov

RNDr. Jana Krajčiová, PhD.

U: Začneme negáciou **konjunkcie**.

Ž: **Konjunkcia** vznikne, ak medzi dva výroky dáme spojku ...

U: ... spojku „a zároveň“. Napríklad výrok

$A \wedge B$: Samo vie po anglicky **a zároveň** po francúzsky.

je konjunkciou dvoch výrokov:

A : Samo vie po anglicky.

B : Samo vie po francúzsky.

Ž: Už som si to pripomenul ...

U: Teraz sa pokúsme nájsť **negáciu** daného zloženého výroku.

Ž: Ak si správne pamätám, negácia vznikne, ak pred celý výrok dáme „nie je pravda, že“. Tým dostaneme:

$\neg(A \wedge B)$: **Nie je pravda, že** Samo vie po anglicky a zároveň po francúzsky.

U: Pamätáš si to dobre. Skúsme túto negáciu preformulovať tak, aby sme nepoužili slovné spojenie „nie je pravda, že“.

Ž: To nie je ťažké. Buď Samo neovláda prvý jazyk, alebo neovláda druhý jazyk.

U: Ešte môže neovládať oba jazyky. Negáciu môžeme sformulovať nasledovne:

Samo **nevie** po anglicky **alebo nevie** po francúzsky.

Ž: Aha ... Medzi negáciu výroku A a negáciu výroku B dáme spojku „alebo“.

U: Správne. Symbolicky to môžeme zapísať takto:

$\neg(A \wedge B)$ znamená to isté, čo $(\neg A \vee \neg B)$.

Slovne to môžeme sformulovať takto: **Negácia konjunkcie výrokov A , B sa dá vyjadriť disjunkciou negácii výrokov A , B .**

Ž: Symbolicky zápis je zrozumiteľnejší ...

U: Korektný dôkaz pomocou tabuľky pravdivostných hodnôt nájdeme medzi príkladmi inej témy. Tam ukážeme, že výrok

$\neg(A \wedge B) \Leftrightarrow (\neg A \vee \neg B)$

je **tautológiou**.

Ž: *Tomu nerozumiem.*

U: V podstate ide o to, že výroky $\neg(A \wedge B)$ aj $(\neg A \vee \neg B)$ majú vždy rovnakú pravdivostnú hodnotu, preto medzi ne môžeme dať znak ekvivalencie $\Leftrightarrow$. No viac sa o tom dozvieš v už spomínanej inej téme.

negáciou konjunkcie $A \wedge B$ je disjunkcia $\neg A \vee \neg B$

U: Pokračujme negáciou **disjunkcie**. Tá nám vznikne, keď medzi dva výroky dáme spojku „alebo“.

Ž: *Uved'me si nejaký príklad.*

U: Vyžime naše vyššie uvedené výroky A , B . Ich disjunkciou dostaneme:

$A \vee B$: Samo vie po anglicky **alebo** po francúzsky.

Ž: *Jeho negácia znie:*

$\neg(A \vee B)$: **Nie je pravda, že** Samo vie po anglicky alebo po francúzsky.

U: Pozrime sa na negáciu volnejšie a preformulujme ju bez použitia slovného spojenia „nie je pravda, že“. Keď

Samo vie po anglicky **alebo** po francúzsky,

tak sú tri možnosti:

- Samo vie iba po anglicky,
- Samo vie iba po francúzsky,
- Samo ovláda oba jazyky: angličtinu aj francúzštinu.

Ž: *No a keď to nemá byť pravda, tak ostáva už iba štvrtá možnosť, keď*

Samo nevie ani po anglicky, ani po francúzsky.

U: Správne. Túto negáciu môžeme sformulovať pomocou logickej spojky „a zároveň“ takto:

Samo **nevie** po anglicky **a zároveň** Samo **nevie** po francúzsky.

Pokús sa to zapísať symbolicky.

Ž: *Spojka „a zároveň“ je medzi výrokmi $\neg A$ a $\neg B$. Preto negácia výroku $A \vee B$ vyzerá takto:*

$\neg A \wedge \neg B$.

U: Čiže

$\neg(A \vee B)$ znamená to isté, čo $(\neg A \wedge \neg B)$.

Slovná formulácia znie: **Negácia disjunkcie výrokov A , B sa dá vyjadriť konjunkciou negácií výrokov A , B .**

Opäť platí, že korektný dôkaz urobíme využitím tabuľky pravdivostných hodnôt. Pomocou nej sa ukáže, že výrok

$$\neg(A \vee B) \Leftrightarrow (\neg A \wedge \neg B)$$

je **tautológiou**.

Ž: *Opäť to divné slovo ...*

U: Spomínaný dôkaz nájdeš medzi príkladmi inej témy.

negáciou disjunkcie $A \vee B$ je konjunkcia $\neg A \wedge \neg B$

Ž: *Zrejme ďalej nasleduje negácia **implikácie**.*

U: Áno. Skúsme negovať výrok

$C \Rightarrow D$: **Ak** budeš mať dobré vysvedčenie, **tak** dostaneš bicykel.

Ž: *To by tiež nemalo byť zložité. Negácia bude znieť:*

Ak nebudeš mať dobré vysvedčenie, tak nedostaneš bicykel.

U: Spomaľ. Nebol by som si tým taký istý. Predstavme si situáciu, že

nebudeš mať dobré vysvedčenie a nedostaneš bicykel.

Čo môžeme v tomto prípade povedať o pravdivostných hodnotách tvojej takzvanej negácie a tiež pôvodného výroku?

Ž: *V mojej negácii*

Ak nebudeš mať dobré vysvedčenie, tak nedostaneš bicykel.

*je splnený aj predpoklad aj záver. Preto aj celá implikácia je **pravdivá**. V pôvodnom výroku*

Ak budeš mať dobré vysvedčenie, **tak** dostaneš bicykel.

nie je splnený ani predpoklad ani záver, preto celá implikácia je ...

U: Pozor, pozor ... celá implikácia je **pravdivá**. Ak z nepravdy vyplýva nepravda, celá implikácia je pravdivá. Čiže v danej situácii je pravdivá aj pôvodná implikácia, aj tvoja negácia.

Ž: *Hm ... Takže moja negácia je nesprávna. Negácia musí mať vždy opačnú pravdivostnú hodnotu ako pôvodný výrok.*

U: No vidíš, sám si na to prišiel.

Ž: *Ale ako bude teda znieť správna negácia implikácie?*

U: Predstav si, že ti otec sľúbi:

Ak budeš mať dobré vysvedčenie, tak dostaneš bicykel.

Kedy zneguje svoj sľub, teda kedy ho nedodrží?

Ž: *Ak budem mať dobré vysvedčenie a napriek tomu nedostanem bicykel.*

U: Môžeme to sformulovať pomocou logickej spojky „a zároveň“:

$\neg(C \Rightarrow D)$: **Budeš** mať dobré vysvedčenie **a zároveň nedostaneš** bicykel.

Skús to zapísať symbolicky.

Ž: *Medzi pôvodným výrokom C a negáciou $\neg D$ je spojka „a zároveň“.*

U: Správne. Teda negácia implikácie $C \Rightarrow D$ vyzerá takto:

$$C \wedge \neg D.$$

Slovne povedané: **Negácia implikácie výrokov A, B sa dá vyjadriť konjunkciou výroku A a negácie výroku B .** Korektný dôkaz pomocou tabuľky pravdivostných hodnôt nájdeš opäť medzi príkladmi inej témy.

Ž: *Asi opäť bude niečo tautológiou.*

U: Dobrá dedukcia. Dokážeme tam, že výrok

$$\neg(A \Rightarrow B) \Leftrightarrow (A \wedge \neg B)$$

je **tautológiou**.

negáciou implikácie $C \Rightarrow D$ je konjunkcia $C \wedge \neg D$

U: Ostáva nám negácia **ekvivalencie**. Tu si pomôžme tým, že ekvivalenciu zapíšme ako konjunkciu dvoch implikácií.

Ž: *Pomalšie. Padlo tu veľa cudzích slov.*

U: Skrátka, ekvivalenciu $A \Leftrightarrow B$ môžeme zapísať pomocou dvoch implikácií $A \Rightarrow B$ a $B \Rightarrow A$, medzi ktoré dáme spojku „a zároveň“. Teda

$$A \Leftrightarrow B \text{ znamená to isté, čo } (A \Rightarrow B) \wedge (B \Rightarrow A).$$

Ž: *Aha, ... Keď chcem negovať ekvivalenciu $A \Leftrightarrow B$, tak budem negovať výrok $(A \Rightarrow B) \wedge (B \Rightarrow A)$.*

U: Správne. Skús to. Najprv začni negovať konjunkciu.

Ž: *Spojku „a zároveň“ zmeníme za spojku „alebo“, pričom oba výroky $A \Rightarrow B, B \Rightarrow A$ negujeme.*

U: Veľmi dobre. Tak dostaneme:

$$\neg(A \Rightarrow B) \vee \neg(B \Rightarrow A).$$

Ostáva negovať jednotlivé implikácie. Pokús sa o to.

Ž: *Negáciou implikácie $A \Rightarrow B$ je výrok $A \wedge \neg B$. Negáciou implikácie $B \Rightarrow A$ je výrok $B \wedge \neg A$. Potom negácia ekvivalencie $A \Leftrightarrow B$ vyzerá takto:*

$$(A \wedge \neg B) \vee (B \wedge \neg A).$$

U: Aplikujme to na negáciu výroku:

Bicykel dostaneš **práve vtedy, keď** budeš mať dobré vysvedčenie.

Ž: *Pokúsím sa.*

Buď dostanem bicykel, no nebudem mať dobré vysvedčenie,

alebo budem mať dobré vysvedčenie a napriek tomu nedostanem bicykel.

U: Výborne.

negáciou ekvivalencie $A \Leftrightarrow B$ je výrok $(A \wedge \neg B) \vee (B \wedge \neg A)$

Príklad 1: Vytvorte negácie nasledujúcich výrokov (bez použitia slovného spojenia „nie je pravda, že“):

a) Veronika má bábiku, no Riško nemá autíčko.

b) Nie som smädný ani hladný.

c) Táto rovica má aspoň jeden záporný a aspoň jeden kladný koreň.

U: Začnime úlohou **a)**:

Veronika má bábiku, no Riško nemá autíčko.

Najprv skúsme zistiť, aká logická spojka je v spomínanom výroku.

Ž: Povedal by som, že „a zároveň“.

U: Správne. Výrok môžeme preformulovať aj takto:

Veronika má bábiku **a zároveň** Riško nemá autíčko.

Ako sa neguje konjunkcia $A \wedge B$?

Ž: Ak si dobre pamätám,

negáciou výroku $A \wedge B$ je výrok $\neg A \vee \neg B$.

U: Pamätáš si to správne. Ako bude teda znieť negácia pôvodného výroku?

Ž: Negujem výroky:

Veronika má bábiku.

aj

Riško nemá autíčko.

No a medzi ne dám spojku „alebo“. Tak negácia pôvodného výroku znie:

Veronika **nemá** bábiku, **alebo** Riško **má** autíčko.

U: Správne. Pokračujme úlohou **b)**, kde máme negovať výrok:

Nie som smädný ani hladný.

Ž: Aj v tomto výroku sa skrýva spojka „a zároveň“:

Nie som smädný **a zároveň** nie som hladný.

U: Áno. Teda aj tu budeme negovať konjunkciu podľa rovnakého pravidla, ako v úlohe a).

Ž: Čiže

Nie je pravda, že nie som smädný ani hladný.

znamená to isté, čo výrok:

Som smädný **alebo som** hladný.

U: Správne. Ostáva výrok **c**):

Táto rovnica má aspoň jeden záporný a aspoň jeden kladný koreň.

Ž: *Tu máme spojku „a“, čo v matematike môžeme nahradiť opäť spojku „a zároveň“. Preto výrok môže znieť aj takto:*

*Táto rovnica má aspoň jeden záporný **a zároveň** má aspoň jeden kladný koreň.*

U: Teda použijeme opäť tú istú šablónu, znegujeme oba jednoduché výroky a spojku „a zároveň“ zameníme za spojku „alebo“. Pokús sa o to.

Ž: *Dostanem:*

*Táto rovnica **nemá** aspoň jeden záporný, **alebo nemá** aspoň jeden kladný koreň.*

U: Súhlasím. No ešte ti nedám pokoj. Pokús sa túto negáciu ešte trochu preformulovať tak, aby to bolo ľahšie stráviteľné. Ako môžeme jednoduchšie povedať „nemá aspoň jeden“?

Ž: *„Nemá aspoň jeden“ znamená, že „nemá ani jeden, ani dva, ani tri, . . . , ani viac“.*

U: Výborne. Ostáva nám iba možnosť „má nula“.

Ž: *Môže byť, . . . Preto preformulovaná negácia znie:*

*Táto rovnica **má nula** záporných, **alebo má nula** kladných koreňov.*

U: No a ešte krajšie povedané:

*Táto rovnica **nemá žiaden** záporný, **alebo nemá žiaden** kladný koreň.*

To je ten dvojitý zápor v slovenčine.

Úloha 1: *Vytvorte negácie nasledujúcich výrokov (bez použitia slovného spojenia „nie je pravda, že“):*

a) *Veronika nemá bábiku, no Riško má autíčko.*

b) *Nie som smädný, ale som hladný.*

c) *Táto rovnica nemá žiaden záporný koreň a má aspoň jeden kladný koreň.*

Výsledok:

a) *Veronika má bábiku, alebo Riško nemá autíčko.*

b) *Som smädný, alebo nie som hladný.*

c) *Táto rovnica má aspoň jeden záporný koreň, alebo nemá žiaden kladný koreň.*

Príklad 2: Vytvorte negácie nasledujúcich výrokov (bez použitia slovného spojenia „nie je pravda, že“):

a) Vypijem kávu alebo čaj.

b) Zostrojený trojuholník je pravouhlý, alebo aspoň jeden jeho vnútorný uhol je väčší ako 60° .

Ž: Ak sa dobre pozerám, v oboch výrokoch sa nachádza spojka „alebo“.

U: Dobrý postreh. Ako negujeme disjunkciu $A \vee B$?

Ž:

Negáciou výroku $A \vee B$ je výrok $(\neg A \wedge \neg B)$.

U: Výborne. Pokús sa o to. Začneme výrokom **a**):

Vypijem kávu alebo čaj.

Ž: Negujem oba výroky:

Vypijem kávu.

Vypijem čaj.

A medzi ne dám spojku „a zároveň“. Tak dostanem:

Nevypijem kávu a zároveň nevypijem čaj.

U: Respektíve:

Nevypijem kávu **ani** čaj.

Pokračujme úlohou **b**):

Zostrojený trojuholník je pravouhlý,

alebo aspoň jeden jeho vnútorný uhol je väčší ako 60° .

Ž: Úplne analogicky dostanem negáciu:

Zostrojený trojuholník **nie je** pravouhlý

a zároveň aspoň jeden jeho vnútorný uhol **nie je** väčší ako 60° .

U: Pozrime sa, ako si negoval druhý výrok:

Aspoň jeden jeho vnútorný uhol je väčší ako 60° .

Ž: No predsa:

Aspoň jeden jeho vnútorný uhol **nie je** väčší ako 60° .

U: No a s tým nesúhlasím. Poďme na to pomaly. Čo hovorí výrok:

Aspoň jeden jeho vnútorný uhol **je** väčší ako 60° .

Ž: Buď jeden, alebo dva, alebo všetky tri vnútorné uhly trojuholníka sú väčšie ako 60° .

U: No a negácia musí popisovať všetky zvyšné možnosti. Ktoré sú to?

Ž: *Hm ...*

žiaden vnútorný uhol trojuholníka **nie je** väčší ako 60° .

U: Správne. To je tá správna negácia. Tá zvyšná možnosť bola už len jediná, keď

nula vnútorných uhlov trojuholníka **je** väčších ako 60° .

Ty si to povedal krajšie, jazykovedný ústav by mal radosť. Pokús sa ešte sformulovať celú negáciu zloženého výroku:

Zostrojený trojuholník je pravouhlý,

alebo aspoň jeden jeho vnútorný uhol je väčší ako 60° .

Ž: *Negovaný výrok znie:*

Zostrojený trojuholník **nie je** pravouhlý

a zároveň žiaden jeho vnútorný uhol **nie je** väčší ako 60° .

U: Správne.

Úloha 1: *Vytvorte negácie nasledujúcich výrokov (bez použitia slovného spojenia „nie je pravda, že“):*

a) *Zjem chlieb alebo rožok.*

b) *Zostrojený trojuholník je pravouhlý, alebo žiaden z jeho vnútorných uhlov nie je väčší ako 60° .*

Výsledok:

a) *Nezjem ani chlieb ani rožok.*

b) *Zostrojený trojuholník nie je pravouhlý a zároveň aspoň jeden z jeho vnútorných uhlov je väčší ako 60° .*

Príklad 3: Vytvorte negácie nasledujúcich výrokov (bez použitia slovného spojenia „nie je pravda, že“). V úlohe a) číslo n označuje konkrétne prirodzené číslo.

a) Ak je číslo n deliteľné číslom 4, tak je párne.

b) Ak budem mať voľno, tak pôjdem do kina alebo do divadla.

Ž: Oba výroky a), b) majú tvar implikácie.

U: Dobrý postreh. Zopakujme si preto, ako sa neguje implikácia $A \Rightarrow B$.

Ž: Hm, ... ak si dobre pamätám, bolo to trochu zložitejšie. Viem, že tam nebola žiadna implikácia, ako by sa na prvý pohľad zdalo.

U: Negovať implikáciu $A \Rightarrow B$ znamená ponechať predpoklad A a zároveň negovať záver B . Preto jej negácia vyzerá takto:

$$A \wedge \neg B.$$

Ž: Už si spomínam.

U: Začnime úlohou **a)**:

Ak je číslo n deliteľné číslom 4, **tak** je párne.

Ž: Táto implikácia je vždy pravdivá, bez ohľadu na to, aké n si vezmeme.

U: Máš pravdu, i keď nie na to sme sa pýtali. Ale, keď si to už povedal, vyžime to. Ak je táto implikácia vždy pravdivá, čo musí platiť pre jej negáciu?

Ž: Musí mať opačnú pravdivostnú hodnotu, teda musí byť vždy nepravdivá.

U: Skúsme teda nájsť jej negáciu.

Ž: Podľa toho, čo sme si povedali, predpoklad nechám a zároveň negujem záver. Tak dostanem:

Číslo n deliteľné číslom 4 **a zároveň** je **nepárne**.

U: Dobre si to negoval. A ako je to s jeho pravdivostnou hodnotou?

Ž: Každé prirodzené číslo deliteľné štyrmi musí byť párne. Teda nikdy sa nemôže stať, že

je číslo deliteľné číslom 4 **a zároveň** je **nepárne**.

Preto táto negácia je pre hocíjaké prirodzené číslo nepravdivá.

U: Sedí to.

U: Teraz negujme výrok **b)**:

Ak budem mať voľno, **tak** pôjdem do kina alebo do divadla.

Ž: Opäť predpoklad nechám a zároveň negujem záver.

U: Len pozor, záver:

pôjdem do kina alebo do divadla

je opäť zložený výrok v tvare disjunkcie. Pripomeňme si, ako ju negujeme:

$$\neg(A \vee B) \text{ znamená to isté, čo } (\neg A \wedge \neg B).$$

Ž: *Takže negácia záveru bude vyzerat takto:*

Nepôjdem do kina **a zároveň** nepôjdem do divadla.

U: *Krajšie to znie, ako:*

Nepôjdem do kina ani do divadla.

Skús teraz sformulovať celú negáciu pôvodného výroku:

Ak budem mať voľno, **tak** pôjdem do kina alebo do divadla.

Ž: *To už nebude ťažké:*

*Budem mať voľno **a zároveň** nepôjdem do kina ani do divadla.*

U: Výborne.

Úloha 1: *Vytvorte negácie nasledujúcich výrokov (bez použitia slovného spojenia „nie je pravda, že“). V úlohe b) nech číslo n označuje konkrétne prirodzené číslo.*

a) *Ak budem v práci, tak nepôjdem ani do kina ani do divadla.*

b) *Ak je číslo n deliteľné číslom 8, tak je deliteľné aj číslom 4.*

Výsledok:

a) *Budem v práci a zároveň pôjdem buď do kina alebo do divadla.*

b) *Číslo n je deliteľné číslom 8 a zároveň nie je deliteľné číslom 4.*

Príklad 4: Vytvorte negáciu nasledujúceho výroku (bez použitia slovného spojenia „nie je pravda, že“):

Jablká kúpim práve vtedy, keď kúpim aj hrušky.

Ž: Je to výrok v tvare ekvivalencie. Ak je pravdivý, oba výroky:

Kúpim jablká.

Kúpim hrušky.

musia byť naraz buď pravdivé alebo naraz nepravdivé. Teda buď kúpim aj jablká aj hrušky, alebo nekúpim ani jablká ani hrušky.

U: Veľmi dobre si to rozdiskutoval. Preto negácia musí zahŕňať zvyšné možnosti. Aké sú to?

Ž: Ostávajú nám už iba dve možnosti:

*Buď kúpim **iba** jablká alebo **iba** hrušky.*

U: Výborne. Porovnajme si túto tvoju negáciu, na ktorú si pekne prišiel zdravým sedliackym rozumom, s negáciou výroku $A \Leftrightarrow B$. Túto ekvivalenciu napíšeme ako konjunkciu dvoch implikácií, teda:

$$(A \Rightarrow B) \wedge (B \Rightarrow A).$$

Skús to negovať.

Ž: Dostanem:

$$\neg(A \Rightarrow B) \vee \neg(B \Rightarrow A).$$

U: Ešte neguj výroky v zátvorkách.

Ž: Tak máme:

$$(A \wedge \neg B) \vee (B \wedge \neg A).$$

U: Teraz to aplikuj na náš príklad. Môžeme označiť:

A : Kúpim jablká.

B : Kúpim hrušky.

Ž: Tak bude negácia znieť:

*Kúpim jablká **a** nekúpim hrušky, **alebo** kúpim hrušky **a** nekúpim jablká.*

U: Je to to isté, čo tvoja predchádzajúca negácia? Pripomeniem ti ju:

*Buď kúpim **iba** jablká alebo **iba** hrušky.*

Ž: Hm, ... Áno, je. I keď, v tom prvom prípade by som mohla kúpiť ešte aj napríklad banány. Tá druhá negácia mi to neumožňuje.

U: V podstate máš pravdu. Ostaňme preto pri tejto negácii:

*Kúpim jablká **a** nekúpim hrušky, **alebo** kúpim hrušky **a** nekúpim jablká.*

Úloha 1: *Vytvorte negáciu nasledujúceho výroku (bez použitia slovného spojenia „nie je pravda, že“):*

Banány kúpim práve vtedy, keď nedostanem pomaranče.

Výsledok: *Buď kúpim banány aj pomaranče, alebo nekúpim banány ani pomaranče.*

Príklad 5: *Nech A, B, C , sú výroky. Negujte nasledujúci zložený výrok:*

$$A \Rightarrow (B \vee \neg C).$$

Ž: *Najprv začnem negáciou implikácie. Tú negujeme tak, že ...*

U: Pripomením ti to. Negáciou implikácie $D \Rightarrow E$ je konjunkcia predpokladu D a negácie záveru E .

Ž: *Trošku zrozumiteľnejšie, prosím ...*

U: Skrátka

$$\neg(D \Rightarrow E) \text{ znamená to isté, čo } (D \wedge \neg E).$$

Ž: *Už je to jasnejšie. Konjunkcia je, ak medzi výroky dám spojku „a zároveň“. Takže negáciou nášho pôvodného výroku $A \Rightarrow (B \vee \neg C)$ dostaneme výrok*

$$A \wedge \neg(B \vee \neg C).$$

U: Výborne. Ešte neguj výrok v zátvorke.

Ž: *Tu spojku „alebo“ zamením za spojku „a zároveň“ a výroky B aj $\neg C$ negujem. Tak dostanem:*

$$A \wedge (\neg B \wedge \neg\neg C).$$

U: Ešte si uvedomme, že negáciou negácie dostaneme pôvodný výrok, preto namiesto $\neg\neg C$ môžeme napísať C . Preto výsledná negácia vyzerá takto:

$$A \wedge (\neg B \wedge C).$$

Úloha 1: *Nech A, B, C , sú výroky. Negujte nasledujúci zložený výrok:*

$$A \Rightarrow (\neg B \wedge C).$$

Výsledok: $A \wedge (B \vee \neg C)$

Príklad 6: *Nie je pravda, že ak Platón založil Akadémiu, tak v prípade, že Aristoteles bol jeho žiakom, neštudoval na Akadémii. Rozhodnite, či je možné na základe tejto pravdivej informácie odpovedať na nasledujúce otázky. Ak áno, odpovedzte.*

a) *Založil Platón Akadémiu?*

b) *Bol Aristoteles Platónovým žiakom?*

Ž: *Ani som nestihol sledovať, ako to bolo s tým Platónom a Aristotelom.*

U: Súhlasím s tebou, je to dosť neprehľadné. Preto si skúsme výrok

Nie je pravda, že ak **Platón založil Akadémiu,**

tak v prípade, že **Aristoteles bol jeho žiakom, neštudoval na Akadémii.**

zapísať pomocou symbolov. Snáď to bude potom prehľadnejšie. Označme si nasledujúce výroky symbolmi A , B , C :

A : Platón založil Akadémiu.

B : Aristoteles bol jeho (Platónovým) žiakom.

C : Aristoteles neštudoval na Akadémii.

Pokús sa to zapísať symbolicky.

Ž: „Nie je pravda, že“ sa zrejme vzťahuje na celý ďalší výrok.

U: Áno. Čo ďalej?

Ž: *Máme tam spojku „ak, tak“, preto tam bude implikácia. V predpoklade bude výrok*

A : Platón založil Akadémiu.

V závere, ... to nie je také jednoduché.

U: Skús vo výroku

V prípade, že **Aristoteles bol jeho žiakom, neštudoval na Akadémii.**

nájsť nejakú logickú spojku.

Ž: *Hm, ... vyzerá to opäť na implikáciu:*

Ak **Aristoteles bol jeho žiakom, tak neštudoval na Akadémii.**

U: Veľmi dobre. Teda v závere implikácie máme opäť implikáciu $B \Rightarrow C$. Zapíš symbolicky už celý výrok. Nezabudni na počiatočné „nie je pravda, že“.

Ž: *Mohlo by to vyzeráť takto:*

$$\neg(A \Rightarrow (B \Rightarrow C)).$$

U: Vidiš, že si to zvládol. Poďme konečne k otázke **a)**:

Založil Platón Akadémiu?

Ináč povedané: je výrok **A** pravdivý? Zo zadania pritom vieme, že

výrok $\neg(A \Rightarrow (B \Rightarrow C))$ je pravdivý.

Ž: Potom vyššie uvedený výrok bez negácie musí byť nepravdivý.

U: Správne. Teda

výrok $A \Rightarrow (B \Rightarrow C)$ je nepravdivý.

Ž: Hm, ... Ale ako mám zistiť pravdivosť výroku A , ak implikácia $A \Rightarrow (B \Rightarrow C)$ je nepravdivá.

U: Myslím, že to nebude také ťažké. Skús si predstaviť tabuľku pravdivostných hodnôt implikácie. Kedy je implikácia nepravdivá?

$p(A)$	$p(Z)$	$p(A \Rightarrow Z)$
1	1	1
1	0	0
0	1	1
0	0	1

Ž: Iba v jedinom prípade: keď je predpoklad pravdivý a záver nepravdivý.

U: Presne tak. Z pravdy pri správnom uvažovaní nikdy nemôžeme dôjsť k nepravde. Takže už vieš odpoveď na otázku, či je výrok A pravdivý.

Ž: Keďže A je v predpoklade nepravdivej implikácie, musí byť **pravdivý**.

U: Výborne. Odpoveď teda znie: **Platón založil Akadémiu**.

U: Ostáva nám ešte odpovedať na otázku **b)**:

Bol Aristoteles Platónovým žiakom?

Ináč povedané: je výrok **B** pravdivý?

Ž: Zrejme opäť využijem fakt, že

výrok $A \Rightarrow (B \Rightarrow C)$ je nepravdivý.

U: Áno. Opäť využijúc tabuľku pravdivostných hodnôt implikácie zisťujeme, že implikácia $A \Rightarrow (B \Rightarrow C)$ je nepravdivá iba vtedy, keď je pravdivý predpoklad A a, čo je pre nás teraz dôležitejšie, keď je nepravdivý záver $(B \Rightarrow C)$. A teraz použi ešte raz tú istú úvahu na výrok $(B \Rightarrow C)$.

Ž: Mám zistiť pravdivosť výroku B , ak je

výrok $B \Rightarrow C$ nepravdivý.

Táto implikácia je nepravdivá iba v jedinom prípade, a to vtedy, keď je predpoklad B pravdivý a záver C nepravdivý.

U: Správne. Takže odpoveď na otázku b) je: **áno, Aristoteles bol Platónovým žiakom.**

Úloha 1: *Nie je pravda, že ak Platón založil Akadémiu, tak v prípade, že Aristoteles bol jeho žiakom, neštudoval na Akadémii. Rozhodnite, či je možné na základe tejto pravdivej informácie odpovedať na nasledujúcu otázku. Ak áno, odpovedzte:*

Študoval Aristoteles na Akadémii?

Výsledok: *Áno, Aristoteles študoval na Akadémii.*